

דבר העורך

בראשית שנת 2011 קיבלתי על עצמי את עריכת ביטחון סוציאלי, לאחר שהעורך הקודם פרופ' ג'וני גל סיים את תפקידו. ברצוני להודות לו על תרומתו הרבה לקידומו של כתב העת.

בשנה זו מלאו לכתב העת שהוקם בידי המוסד לביטוח לאומי 40 שנים. ציון מועד זה מחייב להזכיר את שמו של ד"ר ישראל כץ עליו השלום, שיזם את הקמתו של ביטחון סוציאלי, כשכיהן כמנכ"ל המוסד לביטוח לאומי. ישראל כץ, מאבני התווך בהקמת בית הספר לעבודה סוציאלית על שם פאול ברוואלד באוניברסיטה העברית בירושלים, מילא תפקיד מרכזי בעיצוב וגיבוש המדיניות החברתית בישראל בעת כהונתו כמנכ"ל המוסד לביטוח לאומי וכשר העבודה והרווחה. לפני חודשים מספר הלך לעולמו.

נרתמתי למשימת העריכה מתוך הכרה בחשיבותו הרבה של ביטחון סוציאלי שהוא כתב העת היחיד בישראל המתרכז בתחום המדיניות החברתית והביטחון הסוציאלי. 86 החוברות של ביטחון סוציאלי שהופיעו עד כה, ופורסמו בהן כ-700 מאמרים, הן מקור רב ערך שאין לו תחליף להכרתן ולהבנתן של ההתפתחויות והתמורות שחלו במדיניות החברתית ובשירותים החברתיים בישראל ובמדינות אחרות בארבעת העשורים האחרונים.

עם כותבי המאמרים בכתב העת נמנים חוקרים המעורבים זה מכבר בחקר היבטים שונים של המדיניות החברתית בישראל ולצדם חוקרים צעירים העושים את צעדיהם הראשונים בזירה חשובה זו. מעת לעת פורסמו בכתב העת גם מאמרים שכתבו חוקרים והוגי דעות מרכזיים ממדינות אחרות, שבחנו התפתחויות שונות שחלו במדיניות החברתית, בעיקר בבריטניה ובארצות הברית.

כעורך ביטחון סוציאלי הצבתי לעצמי שני יעדים מרכזיים:

- הקפדה מרבית על רמת המאמרים המתפרסמים בכתב העת ועל איכותם;
- עידוד חוקרים העוסקים בהיבטים שונים של המדיניות החברתית והשירותים החברתיים בישראל לפרסם את ממצאי מחקריהם בביטחון סוציאלי.

לא קל להשיג יעד זה, בשל המגמה הרווחת כיום ברוב האוניברסיטאות לעודד חברי סגל לפרסם את מאמריהם בכתבי עת חיצוניים ולהתנות בכך את קידומם האקדמי. אמנם אין

להפחית בחשיבות המעורבות של חוקרים ישראלים בזירת המחקר הבינלאומית באמצעות פרסום ממצאי מחקריהם בכתבי עת חיצוניים, אך באותה מידה ראוי להדגיש את החיוניות הרבה שבפרסום מאמרים בתחום המדיניות החברתית בשפה העברית בביטחון סוציאלי ובכתבי עת אחרים המופיעים בישראל. מאמרים אלה חושפים את הציבור להיבטים שונים של המציאות החברתית והכלכלית בישראל, מעשירים את הדיון בנושאים המצויים על סדר היום הציבורי ומציידים את עובדי השירותים החברתיים בידע ובשיטות התערבות החיוניים לעבודתם. תהיה זו טעות להניח שיעדים אלה יושגו באמצעות מאמרים על ישראל המתפרסמים בכתבי עת חיצוניים שמידת החשיפה להם בארץ מוגבלת.

המאמרים המתפרסמים בגיליון זה של ביטחון סוציאלי מדגימים היטב את תרומת כתב העת להשגת יעדים אלה.

מאמרו של דנה שוורץ-אילן, שפרה שוורץ ורויטל גרוס בוחן ומנתח בהרחבה את התפתחות שירות הבריאות בישראל ואת התמורות שחלו בהם לאחר חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. מאמר זה מטיל אור על כמה מהבעיות המרכזיות המאפיינות את שירותי הבריאות בישראל בעידן הנוכחי, שזכו להד ציבורי רחב בשל שביתת הרופאים.

אחת מכותבות המאמר, רויטל גרוס, מהחוקרות הבכירות במכון ברוקדייל ומרצה בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בר אילן, הלכה לעולמה בטרם עת לפני מספר שבועות. במהלך השנים פרסמה רויטל גרוס עם עמיתים מאמרים אחדים בביטחון סוציאלי שבחנו היבטים שונים של תפקוד מערכת הבריאות בישראל. מערכת ביטחון סוציאלי מביעה צער עמוק על פטירתה.

נושא אחר הזוכה לתשומת לב ציבורית רבה – מצבם של העובדים הזרים בישראל – נדון בהרחבה במאמרם של פרידה שור ויוסי וייס, המתרכז בעיקר בזכויותיהם של עובדים אלה לשירותי בריאות הולמים.

מאמרו של אברהם דורון מתאר ובוחר את עקרונות ומטרות מדיניות ההפעלה התעסוקתית (המכונה גם מרווחה לעבודה), את יישומה בישראל ובארצות אחרות ואת תוצאותיה. מאמר זה, המציג עמדה ביקורתית כלפי דרכי הביצוע של מדיניות זו, תורם ללא ספק להעשרת הוויכוח הציבורי המתנהל בישראל על מקומן ועל אופיין של תוכניות ההשתלבות בתעסוקה.

עוד שני מאמרים אינם עוסקים אמנם בנושאים המצויים על סדר היום הציבורי, אך הם עשויים לתרום להבנת התפתחויות שונות בחברה הישראלית. מאמרם של דיויד רועה, אמיר טל, ורד בלוש-קליינמן, יחיאל שרשבסקי, נעמי הדס-לידור, עדי תלם ומקס לכמן דן במעמדם של בעלי המקצועות השונים העוסקים בשיקום פסיכיאטרי, קורא להפיכתו לפרופסיה בעלת מעמד ייחודי, ורואה בצעד זה גורם שעשוי להביא לקידום משמעותי של שירותי בריאות הנפש בישראל.

אלי יפה, אהרן יורק ואהרן כפיר מספקים במאמרם מענה לשאלה אם יש שוני בין מניעי ההתנדבות של חברי הנהלות של ארגונים וולונטריים לבין מניעיהם של המתנדבים הישירים. ממצאי מחקרם המספקים מענה חיובי לשאלה זו מטילים אור על היבט מעניין ביותר של נושא ההתנדבות ההולך ותופס מקום מרכזי יותר בחברה הישראלית.

מערכת ביטחון סוציאלי מזמינה תגובות למאמרים אלה.

ברצוני לסיים את דבר העורך בברכה ובהוקרה לד"ר אלישבע סדן שערכה בכישרון רב ובמסירות את מדור סקירת הספרים (כולל המדור בחוברת זו) והפכה אותו למרכיב מרכזי וחיוני של כתב העת. ברצוני להודות לד"ר ליהיא להט שנעתרה לבקשתי ונטלה על עצמה את מלאכת עריכת המדור.

אני מאחל לקוראים קריאה מעשירה ומהנה.

פרופ' יוסף קטן

העורך הראשי

